

COSINZEANA

REVISTĂ LITERARĂ ILUSTRATĂ

Redactor:
SEBASTIAN BORNEMISA

Cuprinsul:

Liviu Marian: Dușmănie veche,
schiță.

I. U. Soricu: Sonet, poezie.

Ion Agârbiceanu: Căsnicia lui Lu-
dovic Petrescu, nuv.

Radu Mărgean: Să vii pe-o sară
tristă, poezie.

A. Fogazzaro—*D. Tomescu*: Mis-
terul poetului, roman.

Gavril Todica: Eclipsese solare.

R. S. Dragnea: Încercările poe-
tice ale lui Iustin Popfiu.

SCRISORI DELA REDACȚIE

GHICITURI

ILUSTRĂȚII:

Căderea de apă Iuanacatlan în
Mexico; Căderea de apă Die-
coga în insula Ceylon; Căderea
de apă Pissevache în Alpi; Eclipsa
solară din 1905.

„COSINZEANA”

REVISTĂ LITERARĂ ILUSTRATĂ SĂPTĂMANALA

având colaboratori regulați pe: *Ion Agârbiceanu, Zaharie Bârsan, T. Liviu Blaga, Ermil Borcia, Alecsandru Ciura, Ilarie Chendi, D. N. Ciotori, A. Cotruș, Ion Dragoslav, P. Dulfu, Victor Eftimiu, S. C. Făgețel, Mihail Gașpar, Dr. M. Hârsu, Liviu Marian, V. C. Osvadă, Ecaterina Pitiș, Aurelia Pop, Liviu Rebreanu, I. U. Soricu, D. Tomescu, Gavril Todica, Viora din Bihor*, și alții — e nu numai cea mai ieftină revistă românească de felul acesta, ci și cea mai potrivită pentru toate familiile române.

ABONAMENTUL E:

Pe 3 luni pentru Austro-Ungaria	cor. 3—
Pe 1/2 de an „ „ „ „	6—
Pe un an „ „ „ „	12—
Pentru străinătate pe trei luni . . .	5—
„ „ pe jum. de an . . .	10—
„ „ pe un an . . .	20—

Abonamentele se plătesc înainte.

Pe credit revista nu se dă nimănui.

Premiile „Cosinzenei”.

Între abonații, cari plătesc înainte pe un an abonamentul, se sortează la sfârșitul anului, în ajunul Crăciunului, opt biblioteci de câte 25 coroane una, drept cadou de Crăciun, cu cele mai noi cărți literare, pe ales.

Rugăm pe toți, cari înțeleg și apreciază nizuința noastră, să binevoiască a ne da mână de ajutor, prin câștigarea de abonați număroși, pentru ca, cu ajutorul tuturor, să putem face din „Cosinzeana” o revistă literară din cele mai desăvârșite, pentru familiile române, care să le fie totodată o bună armă de apărare împotriva influințelor literare streine, ivite prin intrarea unor reviste streine prin familii de-ale noastre, și un mijloc de a cultiva dragostea de literatură și cultură românească, până și în familiile cele mai modeste.

Administrația revistei

„COSINZEANA”

Orăștie — Szászváros.

Din

„Biblioteca scriitorilor dela noi”,

în care se vor tipări rând pe rând toți scriitorii români din Ardeal, Țara Ungurească și Bănat, morți și în viață, a apărut întâiul număr:

ALEXANDRU CIURA: AMINTIRI

Volumul are 264 pagini și cuprinde 27 nuvele, a căror subiect e luat din viața nenorociților noștri morți din Munții Apuseni și din viața autorului. Bucățile sunt scrise în o limbă neaoșă românească și cu multă putere și limpezime, că fiecare bucată te captivează, și-ți lăntuie interesul, procurându-ți o rară mulțumire sufletească.

De mult n-a apărut la noi la Români o carte așa de frumoasă și aparaja ei, mai ales, că-i tipărită la noi în Ardeal, și e frumos tipărită, e adevărat eveniment pentru literatura noastră națională din Ardeal.

Se poate comanda dela „Librăria Națională” S. Bornemisa, Orăștie (Szászváros), în editura căreia a apărut. Prețul unui ecsemplar e cor. 1.60 + 20 bani pt. porto. La comande de peste 10 ecsemplare se acordă un rabat cuvenit!

GOSINZEANA

REVISTĂ LITERARĂ ILUSTRATĂ

* * *

REDACTOR: SEBASTIAN BORNEMISA

DUȘMĂNIE VECHĂ

de LIVIU MARIAN

Îmi sunt dragi florile. Și fiindcă nu-mi pot plăti un grădinar, care să-mi îngrijească o seră, mă mulțumesc cu câteva ghiveciuri.

Așezate frumos pe masa de lângă geam, ele stau cuminti în odaia caldă, ce le scutește de frigul iernii de-afară, și visează. Verdele lor vesel mă înseamnă parcă și aștept cu nerăbdare ziua, în care își vor ridică sfios căpșoarele lor fragede din bobocii umflați.

Cea dintâiu floare a fost o garoafă roșie. Mirosul ei m-a înviorat și-n suflet mi s-a trezit deodată o frumoasă zi de vară cu toate cântecele, căldura și viața ei molatecă.

Și cum începui să visez cu ochii închiși, îmi răsări în minte o ceată de fluturi sglobii. Le uitasem cu totul pe aceste minunate flori sburătoare, ce periseră toamna, odată cu fâlfăirea celor din urmă frunze uscate. Cine se mai gândește iarna la cei ce zac acoperiți sub lîntoliul rece al zăpezii?

Cât n-aș fi dat să am acum un fluture! Înțelegeam însă bine că acest dor este pe cât de frumos, pe atât de nebun. Și-l lasai să piară repede din minte.

*

Într-o zi senină, pe când se strecurau prin geamul ferestrii mele o mână de raze aurii, îmi udam florile dragi. Erau acum par-că mai verzi, mai vesele, fiindcă purtau în creștetul lor câțiva boboci involți.

Deodată îmi atrase privirile o frunzuliță galbenă, ce sta să cază de pe o crenguță încovoiată a garofei. N-o văzusem până atunci și steteam nedumerit privind-o. Cum răsărise acolo?

Dar când să o ating cu degetele, frunzulița minunată învia ca prin farmec și un fluture gingaș își desfăcu înfiorat aripioarele moi și începui a fâlfâi molatec.

Un fluture în toiul iernii! N-aș putea descrie bucuria ce o simții, când l-am văzut umplând odaia mea îngustă cu viață și poezie, complectând iluzia verii visate și dorite.

Am grijit să aibă verdeață și căldură destulă, să poată trăi fără grije. Dar oaspele hoinar, ce sosise așa

de vreme pe lume, când în jurul său toată firea dormia încă somnul morții, nu putea ști că n-a venit la timp potrivit. Sbură la geam și începui a bate desnădăduit din aripioare, să-l spargă, să iasă afară și să se înalțe la soarele, care-l chema.

Nu voi să știu nimic de florile născute în aerul închisorii, ce stăteau resemnate privind cu jale afară. Îi trebuia zările nemărginite, ca să poată străbate neoprit văzduhul; îi trebuia florile crescute în libertate și miresmele lor îmbătătoare, pe cari să le culeagă după plac.

Dar înțelese, se vede, încurând că sbuciumul său după libertate este zadarnic și supărat sta pirotind pe muchia privazului. Prevedeam că va trebui să piară încurând.

Și-ntradevăr, într-un amurg posomorât, când intrai în odaie, l-am aflat sbătându-se jos în țărâna floarei dragi. Nu știam bine, care să fie pricina acestei lupte îndărgite cu moartea, când la atingerea degetelor mele țâșni speriat un paianjen. Am înțeles atunci drama, ce se întâmplase în lipsa mea.

*

Aceeaș căldură beneficătoare, care îl deșteptase pe fluture prea de vreme la viață, îl scutise pe paianjen de moarte. Se întâlniră în aceeaș închisoare a odăii, ce-ar fi trebuit să-i înfrățiască, ca pe singurele ființe vii din cuprinsul ei, și dușmănia veche s-a trezit sălbatecă în paianjenul crud, iar fluturele gingaș, nedepins cu viața și lupta, trebui să cadă răpus.

Aripioarele, cari se sbătuseră câteva clipe desnădăduite în spasmul din urmă al morții, încremeniră pe veci. Sta acum cu aripile întinse larg, par-că ar fi visat netulburat sub mângăerile soarelui dogoritor.

Și cum priveam mut de durere acest sfârșit jalnic de tragedie, nu știu prin ce joc tainic al gândurilor mi s-a părut așa deodată că am în fața mea chipul palid al unui visător, care s-a trezit fără vina lui într-o lume dușmănoasă, lipsită de florile îmbătătoare ale visului, și care zace acum ucis de loviturile crude și neprevăzute ale vieții, care nu suferă lenea visării.

SONET

I. U. SORICU

Și-oda' la poarta minții îți va bate
Aceiaș nemiloasă întrebare:
Azi soarele de ce nu mai răsare
Și ce-s aceste ziduri sfărâmate?

De ce n-ai înțeles a ta chemare
Să dai seninul frunții înorate,
Și unde sunt comorile bogate
Ce ție și-au fost date spre păstrare?

Au fost aicea flori, azi e ruină
Și vâlul nopții toate le ascunde
Și unde-s nori a fost oda' lumină.

Și unde sunt acuma toate, unde?
Când vei pricepe neiertăia-ți vină,
Risipitoareo tu, ce vei răspunde?...

0 0 0

CĂSNICIA LUI LUDOVIC PETRESCU

ION AGÂRBICEANU

- 4 -

IV.

Mătușa Veronica simți cât e de copilăresc, aproape ridicol planul lui Ludovic, dar se țină de cuvânt. A doua zi, la ceasul hotărât, sta gata de plecare. Își pusese o haină de zile mari, păstrată cu scumpătate de când trăia răposatul. Știa că un bărbat cu douăzeci de mii capital, cu salar frumos, vecinic îmbrăcat după cea din urmă modă, nu va eși în stradă alături de-o femeie, care în haina ei de casă, ar putea părea foarte ușor o bucătăreasă trecută de mult la pensie. Și, pentru nimic în lume, nu ar fi voit să scape din mână cea o sută de coroane. Ș-a făcut o mie de planuri cu banii aceia, pe cari îi simțea de-acum în scrinul ei vechiu.

Și nu se înșelase. Când intră Ludovic Petrescu ea văzu pe fața lui surprinderea plăcută.

— Întinerim, nepoate. Dacă intri în joc cu nebunii! Mergem?

— Da, să mergem. Până vom ajunge în fața cofetăriei e doisprăzece și un sfert. Atunci trece cu siguranță pe-acolo. Dacă nu se va fi întâmplat ceva de ieri până azi.

— Toți cei îndrăgostiți sunt plini de superstiții, zise mătușa Veronica încuind ușa, și ascunzând cheia într-un buzunar adânc să nu se mai sfârșească. De-acum să-ți spun o vorbă. Dacă am început trebuie să-ți iei inima în dinți. Trebuie să ai curaj. Altfel îmi dai în zadar suta de coroane.

Ludovic avea într-adevăr lipsă de inimă tare. Ori cât se încurajase aseară, azi noapte de câte ori se trezia, acum văzându-se alături de mătușa se simțea foarte neputincios. Ar fi lăsat-o bucuros să meargă singură, și el să se strecoare într-altă parte.

Dintre trecători unii priveau mirați la părechea asta ciudată: Ludovic ca scos din cea mai proaspătă șatulă de modă, Veronica o antichitate. Dar ei nu luau în seamă pe nimeni: se grăbiau să nu scape întâlnirea.

Când Lucia apărură înainte prin mulțime, Ludovic apăsă brațul mătușei, glasul îi amuți.

— Vine? Care-i? întrebă Veronica privind de-odată cu liniște înainte.

— Vine, spuse cu greu Ludovic. Dar nu mai e singură. E o doamnă cu ea". Și el se simți deodată la marginea prăpastiei: Lucia purta o haină nouă, elegantă, care-i curgea pe trup în dulci valuri de catifea.

— Putem să ne întoarcem de-acum mătușe", zise el apăsând-o iar pe braț și respirând cu greutate.

Bătrâna nu mai avuse timp să răspundă. Doamna care însoțea pe Lucia îi surise, îi și înclină capul, și se oprî înaintea ei. Eră o veche cunoștință a Veronicăi, dar nu s-au văzut de mult, deși locuiau într-aceiaș oraș.

Bătrânele se-mbrățișară aci în drum, și privindu-se țință în ochi, își puseră minunându-se o mulțime de întrebări. Amândouă erau femei din lumea veche, cari habar n-aveau că trecători le priveau mirați. „Da ce mai calea-valea", zise Pușcăreasa, trebuie să vii numai decât la mine. Unde te duci? La prăvălie? Ei, prăvălia ai s-o afli și mai târziu. Acum trebuie să mă urmezi. Cii, ce mai surprindere plăcută! Și abia acum ridicându-și capul văzu pe Ludovic. Ludovic se oprise la doi pași dela dânsule, și urmărea cu mare stăruință un chip de harap care se strâmba într-o vitrină.

Lucia se părea că nici nu-l observase, și așteptă să plece. Ea gustă, fericită, deliciul întâiei toalete, pe care o simțea crescută pe sine, contopită în ființa sa. În clipa asta nici o umbră de melancolie nu se vedeă pe obrazii ei fragezi, albi. Ochii îi luminau adânci și umezi.

Pușcăreasa o luă de mână: E nepoată-mea Lucia Firu. Stă la mine de peste-o săptămână, și am de gând să n-o mai las de lângă mine.

Mătușa Veronica-i zîmbi, și zise:

— Dacă nu v-ați supăra v-aș prezentă și eu o rudenie. El stă de un an în orașul nostru, și mă cercetează așa din când în când. Și acum am eșit amândoi". „Ludovic", strigă dânsa asistentului care studiă cu desperare mișcările harapului.

— Iată ce înseamnă a-ți aduce aminte de cei bătrâni, Ludovic, tu astăzi ai mare răsplată, când ai fericirea să poți cunoaște o domnișoară atât de frumoasă". Și bătrâna îi prezentă pe Lucia Firu. Porniră apoi toți patru în jos pe trotuar.

Luciei îi păreau toți bărbații la fel. Îi părea că poți să te uiți la ei, poți să treci cu privirea prin ochii lor, fără nici o greutate.

Astfel, cum mergea alături de Ludovic, vorbea cu ușurință. Îi spuneă că-i frumos orașul, că primăvara asta e deosebit de lungă, c-o iritează puțin sgomotul carelor mari de povară. În restimpuri cercetă îmbrăcămintea elegantă a lui Ludovic.

— Spune mătușa d-tale, da ți-e mătușă? Că stai de un an aici. Se-nțelege că-ți vei petrece bine.

— Câteodată domnișoară. Cu doi-trei prietini".

— Da, aici se dau baluri, petreceri, concerte. La acestea de bună seamă că tinerii ca d-ta iau parte".

Ludovic acum cuteză mai întâiu s-o privească puțin. Ah!, dacă ar fi în toaleta de ieri, și dacă ar avea tristețea aceea în ochi, i-ar fi mai ușor să vorbească. Dar strălucirea de azi a Luciei îi aduse un întuneric nemărginit peste minte, ca o tâmpire, și Petrescu spuneă cu silă mare vr-un cuvânt.

Bunica se oprî deodată din conversația cu mătușa, și se întoarse spre Ludovic.

— Dta ești asistentul dela „Leul de aur“? Ah, să știi că mă bucur foarte mult de cunoștință. Te laudă o lume, domnule Ludovic. De când ești Dta asistent, domnul Schuster e cel mai fericit om. Așa spune la toată lumea“. Și porni iar, șoptind cu mătușa Veronica.

— Unde-i „Leul de aur“, întrebă Lucia.

— În piață, domnișoară. Din ușa farmaciei se desface o priveliște frumoasă până la apus. Munții se văd vineți și curați, și-mi pare că tot aerul bun vine din partea aceea“.

— Mi-e rușine că cunosc așa de puțin orașul. Dar speriez să mă simt încurând acasă“.

— Mai rămâneți mult domnișoară?“

— Nu pot ști cu siguranță! Se pare că primăvara și vara asta întreagă. Dar nu știu. Părinții poate să aibă lipsă de mine“. Și, la amintirea părinților și a orașelului de naștere, i se coborî în privire o ușoară umbră de tristețe.

— Ve-ți mai rămâne, cu siguranță, zise Ludovic. Abia sunteți aici de-o săptămână, ori cel puțin de-o săptămână v-am văzut eu.

— Cum, dta mă cunoști?“ , întrebă Lucia plecându-și puțin capul și privind-l repede.

— De-o săptămână v-am văzut în toată ziua, în dreptul cofetăriei. Purtați o pălărie azurie...“

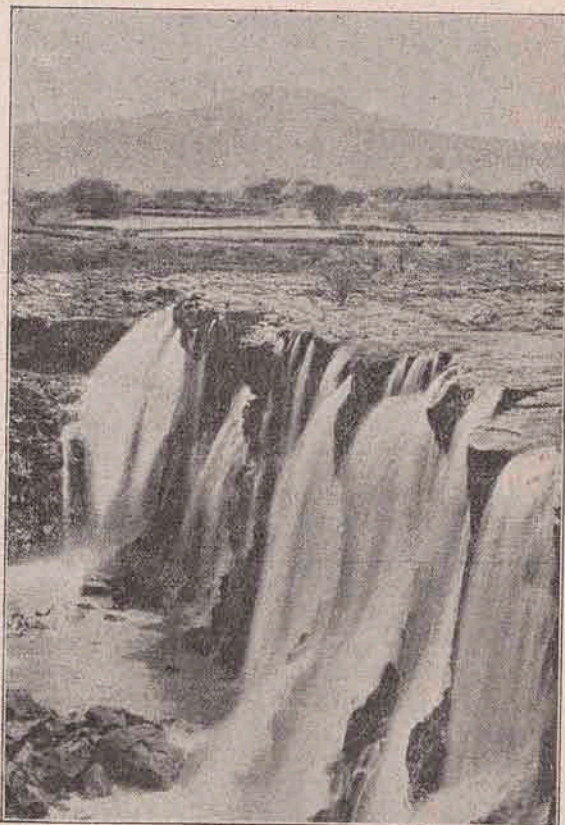
— „Da, așa-i“, zise Lucia, și părăsindu-l, luă în grabă brațul Pușcăresei.

Încă vr-o câți-va pași și ajunseră la locuința bunicii. Ludovic salută, iar celea trei femei intrară.

Pușcăreasa ținea cu chirie două odăi și o bucătărie cât un cuib în etajul al doilea. Casa întreagă, curtea, strălucea de curăție. Treptele cari le urcau erau măturate proaspăt, mătușa Veronicea simți cum i se furișă în suflet ghiavolul invidiei. Cum poate sta Pușcăreasa într-o casă așa de frumoasă, și într-o uliță principală? Bărbatul ei — Pușcariu — n-a putut să-i lase cine știe ce avere, iar pensia abia-i va fi mai mare ca a ei. Trecură prin bucătărie în care nu eră decât o masă mică rotundă la mijloc, lângă perete un dulăpior și-un cuptoraș pentru fiert. În odaia în care intrară din bucătărie eră un pat vechiu de nuc, înalt învălit cu o cuvertă ștearsă, un dulap pentru vestminte care nu se închideă bine, o masă pătrată la mijloc, în jurul ei patru scaune, cari se mișcau din încheeturi. Lângă peretele din stânga un divan vechiu, acoperit cu o țesătură nouă.

Dar stăpâna căsii nu se oprî aci. Deschise ușa salonașului, care eră prea încărcat. Șase foteluri cu spatele înalte dormitau în jurul mesioarei pe care se află un vrav de pose, ilustrate, bilete de vizite, și într-un colț un album pentru fotografii, foarte gros. Pușcăreasa o pofti pe divanul larg, al cărui arcuri nu-l mai țineau la acelaș nivel, dar Veronica șeză cu toată sfiala. Pe pereți atârna un chip a lui Mihai Viteazul, călare, cu barda în mână, un tablou reprezentă pe Andrei Mureșan cu brațul ridicat, cum poruncește deșteptarea, apoi o Madonă cu un Isus foarte gras în brațe. În colo o mulțime de scene de vânatoare, colorate imposibil, peisagii așa cum se publică prin revistele nemțești.

Pintre perdelele ferestrii se strecură o rază de soare. Nu prea aveă ce să înfrumuseze aici: mobila e veche de mult, catifeaua fotelurilor ștearsă, chiar și auritura de pe marginea albumului căzuse. Dar mătușa Veronica făcea asemănare între spelunca ei și salonașul acesta, și vedeă că deosobirea e neasămănat de mare. În suflet îi tremură pisma, gura i se adună pungă și eră aproape hotărâtă să nu-și mai

Căderea de apă Iuanacatlan în Mexico, America

descopere scopul vizitei, și să plece cât mai în grabă. Dar Pușcăreasa în vreme ce-i puneă zeci de întrebări, o servi c-o dulceață de cireșe, după care mătușa Veronica se prăpădiă.

— Îți mai plac și acum, Veronico?

— De moarte, zise aceasta privind cu lăcomie farfuria goală.

Pușcăreasa râse și-i mai puse.

— Vezi, dragă sunt unele ginsturi cu cari ne naștem și cu cari ne-or îngropă. Și de multe-ori părăsim pasiuni mari, iar câte-o slăbiciune neînsemnată n-o putem învinge. Eu, de pildă, beau și acum, în toată ziua, un păhărel de „Altvater“.

Lucia, după ce luă și ea o dulceață, se ridică, merse la geam și se simți deodată foarte nenorocită. Nici când, mai înainte, nu i s'a părut locuința bunicii așa rece, mobila așa de veche și uscată, cuvintele ei așa de banale. Până acum nici n-a luat în seamă vechiturile între cari trăia. Dar azi, de îndată ce-a deschis ușa bucătăriei părea că i-a injectat cineva în trup toată mireasma bătrâneții și-a părăsirei, ce se desprindeă din fie care ungher al locuinței. Își simți trupul răcit sub catifeaua caldă. Și nu se-ndură să-și pună haina. Cum sta la fereastră ar fi dorit să ese iar pe stradă, în lumină, în vârtoarea oamenilor, în vârtoarea lumii.

Cum celea două bătrâne păreau că-s doi duhovnici cari se spovedesc unul altuia, Lucia eși pe nesimțite în odaia cealaltă, își luă violina din cutie, și începă să adie încet pe coarde.

Mătușa Veronica schimbă deodată vorba.

— Ai frumoasă nepoată, dragă. În oraș cu greu i se va află păreche. Zici că-i de-o săptămână la tine?

— Da, a trecut săptămâna. E străină încă, dar cred că se va obicinui în grabă“.

— De sigur, se vede foarte isteță. Ia spune-mi, doamna Maria Firu mai are o fată și doi ficioari, nu-i

aşa?" Şi mătuşa se aplecă mai tare spre Puşcăreasa ascuţindu-şi urechile.

— Fată mea? Să aibă numai atâţia ar fi încă bine. Dar mai are trei fete, afară de Lucia. Tu o ştii numai pe cea mai mare, pe Elena. Dar sunt două mai mici, între treisprezece şi şaisprezece. Apoi ficiori încă are patru.

Mătuşa Veronica zise mirată:

— Şi nu-i măritată nici Elena?

— Durere, nu. Un om cu atâta spuză de copii, de unde să mai pună de-o parte şi pentru zestre, iar fără aceasta în ziua de azi fetele se mărită în silă. Pe vremea voastră eră mai uşor.

— Atunci nu-i va fi chiar neplăcut domnişoarei Lucia să petreacă la tine. Traiul la ei acasă nu poate fi ceva vesel.

— Văd că-i place. Numai de nu i-ar intra în cap cine şti ce aspiraţii. Bine că-i frumoasă, dar zestre n-are nici de-o ţigaretă. Ție pot să-ţi spun că ne cunoaştem de mult. În urmă nu-i o ruşine a fi sărac ci o nenorocire.

— Şi faci foarte bine că-mi spui. Eu am ţinut totdeauna la familia noastră, zise mătuşa oftând uşor.

— Ştiu, dragă. Acum Lucia stă la mine. Învaţă croiul şi cusutul cu maşina. Merge în toată ziua. Lucia e harnică fată. În vremea asta, acasă, poate Elena se mărită. Dar nebuna ceea de mamă-sa, e tot aşa gură goală cum o ştii, mi-a mai pus un ghimpe la inimă. După ce m-a avizat că-mi trimite nepoata, şi-mi dă toate îndrumările, mă trezesc că Lucia îmi mai aduce o scrisoare din partea ei. Ci că ar fi uitat să-mi scrie ceva de foarte mare însămnătate. După ce se culcă fata, desfac plicul, şi gândeşte-te ce-mi scrie? Numai două şire. Zice: „Dac-ai află un bărbat potrivit pentru Lucia, m-aş bucura foarte mult. După Elena cine ştie cât va trebui să aştepte“. Închipuie-ţi prostie ca asta!

— Ba nu-i prostie de loc, zise repede mătuşa Veronica. Dimpotrivă e o femeie foarte prevăzătoare. Şi iată eu îţi spun că nu s-a înşelat. Bătrâna îşi adună buzele, şi le supse şi privi clipind la Puşcăreasa.

— Se va află, crezi tu, un tinăr?, întrebă aceasta zăpăcită de privirile cu înţeles ale Veronice.

— S-a aflat, doamna mea, şi de-o săptămână umblă în ruptul capului să se poată întâlni cu domnişoara Lucia. Şi abia azi i-a suris norocul.

Bunica se ridică repede ş-o privi înlemnită.

— Doar nu vrei să zici de domnul asistent?

— Ai găcit. E rudenia mea Ludovic Petrescu.

Bunica se albî, buza de din jos începî să-i tremure.

— Nu glumeşti?, o întrebă, abia îngânând.

Veronicei aproape-i părea rău că i-a făcut o bucurie aşa de mare prin descoperirea sa. Dar în urmă ea se gândi la răsplata lui Ludovic.

— Nu-mi trece prin gând nici o glumă, te-asigur pe cuvântul meu, prietină.

— Luciei i-a eşit norocul în cale, zise cu faţa luminoasă bunica. — E tinăr, bine crescut, nu-i aşa?

— Asta se-nţelege de sine, zise cu dispreţ mătuşa.

— Şi are leafă bună?

— Cel puţin cinci sute coroane lunar. Şi asta nu-i tot.

— Are şi bani capitalizaţi?

— Douăzeci de mii de coroane adunaţi cu sudoarea lui.

Cele două bătrâne mai şoptiră multă vreme. Dar din odaia vecină suspinul vioarei creştea tot mai tare, umplea c-o tânguire dulce liniştea. Lucia nu-şi mai putu stăpâni arcuşul. Melodia aceasta, smulsă artistic din strunele înfiorate, părea aşa de străină, aşa de pe altă lume, aşa de nepotrivită în locuinţa bunicei, încât amândoua femeile crezură pe-o clipă că se strecoară de undeva de departe.

— Cântă domnişoara?, întrebă mătuşa Veronica c-un glas schimbat, în care se înălţa simpatia şi admiraţia.

— Da, Lucia. Câteodată mă înfioară. Fata asta are talent, soro dragă.

Tuşa Veronica, nu mai zise nimic, nici nu se clinti din loc, până ce melodia nu se stinse lin, uşor, ca o şoaptă din vis. Atunci se ridică: „Aşa dar ne-am înţeles. Eu îl voi conduce la tine“.

Căderea de apă Diecoga în insula Ceylon, Azia

Căderea de apă Pissevache în Alpi

Si își luară rămas bun ca două adevărate prietene. În odaia vecină strânsă mâna albă, lungureață, plină, a Luciei și-i zise:

— Dumneata, domnișoară Lucie, cânti foarte frumos în violină“.

* *

Ludovic Petrescu se strecură în restaurantul cel mai apropiat și-și comandă prânzul. De când se certase eu cei trei prietini, nu mai mergea la localul unde prânzise un an întreg. Dar acum nici nu s-ar fi putut duce. Avea senzația că a furat de undeva o comoară mare, și nu se mai poate ascunde cu ea printre oameni. Apropierea Luciei îi îndulcea ființa întreagă. Din trupul tinăr, mlădios și plin al fetei, se desprinseseră valuri de aromă, cari îl inundară, amețindu-l.

Puterile iubirii, adormite, veștezite poate, se deșteptară într-o ultimă înflorire târzie, după ce întâia n-a fost niciodată. Ludovic se simțea nespuse de fericit, și-n aceeași vreme aproape de desnădejde. În clipa aceasta dacă i-ar fi spus cineva că la cutare aurar este un giuvaer în preț de douăzeci de mii de franci, și ridicându-și depunerea, i le-ar fi cumpărat. Abia acum înțelegea viața, și o vedea foarte tristă. Se simțea nevrednic să ajungă la o fericire atât de mare. Ce bine a făcut el în lume să audă în fiecare ceas din zi glasul ei, dulce ca un cântec, să-i sărute ochii cei cerești, și, ah! s-o îmbrățișeze, s-o strângă în brațele sale? Și, instinctiv își privi brațele și avu senzația că vede două crengi uscate. Și apoi, ea, nu se va gândi la Ludovic. Nu-i nici săracă, așa cum își închipuise el, și... de-acum nu-l poate suferi. N'a băgat el de seamă când i-a spus c-a văzut-o de-o săptămână mereu, cu pălăria azurie, în fața cofetăriei, n-a văzut cum l-a părăsit îndată și s-a alipit de bătrâna aceea?

I se răcise supă. Chelnărul o duse. Lui Ludovic îi căzû mustața pe colțul stâng al gurii. Măncă mai nimic și eșind, se duse în farmacie. Dar și când intrase în farmacie, defectul din colțul gurii încă nu trecuse, și nu dispărû cu totul toată dupăamiază.

Sară, când intră la mătușa Veronica, eră atât de desfigurată încât bătrâna se cutremurâ.

— Șezi Ludovic și nu fi muere. Dacă la patruzeci de ani te poți stăpâni atât de puțin, apoi, va fi rău de tine. Liniștește-te omule, — adause mătușa temându-se de ochii lui Ludovic, cari erau îngrozitori sub fruntea aceea care ținea până în creștetul capului, lucie și galbenă, — liniștește-te îți spun. Am vești bune“.

Ludovic nu înțelese, ori nu se putu reculege în grabă. Rămase nemișcat.

— Am vorbit cu bunică-sa, se grăbi bătrâna. Mi-a descoperit toate secretele. E fată săracă, n-are zestre de-o țigaretă, — așa a spus bunică-sa. Are încă trei surori, una mai mare ca ea, așteaptă să se mărite. De-acasă au trimis-o pe Lucia aici, să meargă mai ușor măritatul Elenei, care nu-i frumoasă. Mai are patru frați. Tatăl său, îl cunosc și eu, e lipit pământului. Lucia stă aici mai mult. Învață croiul și cusutul la mașină. Să poată trăi. Mamă-sa însă, pe sub mână îi pune la inimă Pușcăresei, ca să vadă de căsătoria Luciei, dacă s'ar nimeri, să n'aștepte după Elena“.

Mătușa spuse toate acestea într-un răsuflet. Și văzû cu bucurie că obrazii lui Ludovic încep să vină la loc.

— Eu i-am spus bunicei gândurile tale. S-a bucurat? Eră aproape să nu creadă atâta fericire. S-a interesat de tine, de creșterea ta, de salar, de avere. Celea douăzeci de mii au pus vârf la toate. Te voi conduce eu acolo, o vizită, două, și de-acî încolo.

Mătușa frebui să se apere cu mâinile, căci Ludovic se aruncase s-o sărute.

— Bagă de seamă Ludovic, ție nu ție mai iertat să fii copil. Și mai ales având de-a face c-o fată ca Lucia. Am auzit-o cântând în violină. Îți pot spune c-ai făcut o alegere strălucită. Dar eu în locul tău îți spun drept, n-aș cutezâ s-o iau de nevastă“.

Ludovic vorbi mai mult prin semne. Îi numără bătrâni două sute în loc de una, și eși repede în uliță.

— urmează —

o o o

SĂ VII PE-O SARĂ TRISTĂ

RADU MĂRGEAN

Să vii pe-o sară tristă și pustie
Când raza slabă-a soarelui ce piere
Sclipește-n frunza ninsă pe cărare —
Atâta doar iubirea mea îți cere.

Să vii domol, ușoară ca o umbră,
Cu pas șovăitor, îngândurată,
Purtând în ochi melancolia tristă
Și vraja sfântă-a dragostei curată.

Și fi-oiu vorbi, fi-oiu spune în surdintă
Ce n-am mai spus pe lume nimănuie,
Ți-oiu spune-ncet întreaga mea poveste
Și dorul meu, ce stă să mă răpuie...

Cu mâna ta supțire de zăpadă
Să-mi treci încet pe fruntea gânditoare,
Și să-mi șoptești cuvântul care-alină
Furtunile din inima ce moare.

Să vii, să vii frumoasa mea copilă
Când raza slabă-a soarelui ce piere
Sclipește-n frunza ninsă pe cărare,
C-atâta azi iubirea mea-ți mai cere.

O O O

MISTERUL POETULUI

Roman de ANTONIO FOGAZZARO

Trad. din italienește de: D. TOMESCU

— 11 —

Lumea mă găsiă schimbă. Se dădeau fel și fel de păreri asupra înstrăinării mele de doamna, ziceau că nu se poate să n-am o altă iubită, și se făceau presupuneri, care apoi se dovedeau neadevărate. Cutare doamnă stătea puțin cu mine de vorbă și mă lăsa numai decât, spunând că m-am răcit. Fratele și cumnată-mea nu erau mai puțin uimiți de felul meu de purtare, de firea și chiar de înfățișarea mea. La început, îmi puseră câteva întrebări, apoi, văzând că nu le eram pe plac și că răspundeam așa nelămurit, nu-mi mai vorbiră de loc. Cred că cumnată-mea — i-o iert, firește, — a cercetat până și caligrafia scrisorilor care-mi veniau, să vadă dacă nu cumva îmi scria vreo mână necunoscută. La începutul lui April, aflai dela prietenii mei din Bavaria, că dl Yves eră așteptat la Nürimberg pe la mijlocul lui Mai. Socotii c-a venit elipa să-mi văd pe Violet. Îi scriam mereu, îi scriam totul; eră cinstit din partea mea să nu-i împărtășesc gândul meu, pentru a izbuti mai ușor pentru a înlătură o respingere, întâlnindu-o așa fără veste? Nu eră cinstit; îi scriei deci că plec.

Nu plecai însă numai decât. Așteptai, timp de opt zile, o scrisoare din partea ei, care nu veni. La 15 April eram în Neapole.

Nu-mi trebuia o credință mai puțin tare decât a mea, ca să încep s'o caut prin Neapole, fără nici un ajutor. După opt zile de alergare zadarnică, de nădejde și de neliniște, găsii pe neașteptate o urmă la Muzeul Național. Văzând aci câteva doamne care copiau tablouri, îmi veni în minte să întreb dacă nu cumva miss Yves ceruse și ea o asemenea îngăduire.

În chipul acesta, putui să aflu că o miss Violet Yves cercetase într-adevăr Muzeul din Decembre până în Martie. Unul dintre custozii sfârși prin a-și aduce aminte de ea și mă încredință că de mai mult de-o lună nu se mai văzuse. Îmi închipuii atunci că trebuie să fie la Roma, lângă rudele ei, și plecai numai decât spre Roma.

În totdeauna îmi voiu aduce aminte, cât am tremurat în stația din Albano, văzând din spate o tânără doamnă înaltă și bălae, care mergea întocmai ca ea. Dar nu eră ea. Se sui în cupeul meu, și văzui atunci că semănă puțin și la față cu Violet. Nu știu cum voiu fi privit-o; fără îndoială însă, că privirea mea a avut ceva ciudat, pentru că ea se înroși și începù numai decât să vorbiască cu tovarășii săi. Eră o germană draguță, aveă un glas destul de plăcut și ziceă că lacul Nemi eră *märchenhaft*. Eu vedeam întrânsa o umbră din Violet. Frumoasă streină, ai ghicit oare de ce te priviam? Ea răspundeă câteodată privirii mele fără cochetărie, cu o vădită uimire de copil. Când nu mă uitam la ea, priviam cu inimă strânsă la mărețul pustiu și la ruinele spectrale din Campagna. Fără să vreau, îmi răsăriă mereu înainte gândul groaznic al morții ei, gândul unei lungi vieți, pustii și reci.

Alergai la cimitirul protestanților. Eram sigur, că miss Yves aveă să-l cerceteze. Întrebai paznicul, dar nu putui să aflu dela el nimic. I-o descriei, și-l rugai să ia seama la vizitatori. Îmi părea lucrul hotărât, că înainte de-a plecă spre Germania, ea trebuia să-și revadă piatra lui Shelley. La Roma n'aveam decât această slabă lumină, neștiind numele rudeniilor ei, și în fiecare zi mă duceam la Porta S. Paolo, și întotdeauna primiam acelaș răspuns descurajator. Cercetai Pincio, biserica anglicană, toate locurile înșfârșit, în care nădăjduiam c'aș puteă s-o întâlnesc. Eră o viață chinuitoare, o neîntreruptă ciudă de-a nu puteă fi în aceeaș clipă pretutindeni, de-a-mi perde poate norocul din pricina unui minut de întârziere sau de grabă. Alergam întruna și seara mă simțiam frânt de oboseală, iar inima-mi neogoiță mă biciuă mereu, „du-te, du-te!“

Într'asta venise sfârșitul lui April. Miss Yves grăbise pe semne plecarea ei din Italia și eu nu mai puteam să țin piept acelor oboseli înfrigate; mă hotărîi deci să pun capăt zădarnicilor mele căutări și să pornesc spre Nürimberg. În timpul ăsta, scrisesem Violetei de două ori: întâia oară din Neapole, a doua oară din Roma. O rugam, dacă eră aproape de mine, să iese la iveală. În scrisoarea de-a doua, îi dădeam chiar ca loc de întâlnire, mormântul lui Shelley. Hotărând ziua, socotisem mai îndelungat timpul, în care o scrisoare trebuia să se ducă la Nürimberg și să se întoarcă. Stătui patru ceasuri în cimitir, ascultând liniștea care plutiă deasupra mormintelor, privind cum se legăneau în vânt trandafirii banksiani de pe turnul ruinat dela spatele lui Shelley, cetind și recitind:

Nothing of him that doth fade
But doth suffer a sea-change
Into something rich and strange.

Îmi închipui, că versurile acestea misterioase, să-pate pe mormântul poetului, vorbeau despre iubirea mea.

„Numai în lumea făgăduită, pe care niciodată ochiul muritor n'a văzut-o, va înflori cine știe cu ce stranie strălucire“. O, cum nu puteam să mă mulțumesc c'o nădejde așa de îndepărtată și așa de nesigură. Cu câtă patimă și desnădejde îmbrățișam în minte iubita mea, soția mea vie în care fierbe viața pieritoare, o ocrotiam, strângându-mi-o la piept, împotriva nesunoscutului, și rugam pe Dzeu să-mi hărăziască o zi, o clipă numai!

Ea nu veni. Cu trenul de noapte plecai spre Italia de sus, și câteva zile după aceea, în șapte Mai, mă aflam pe linia Brenner. — urmează —

0 0 0

ECLIPSELE SOLARE

GAVRIL TODICA

-2-

Când luăm în considerare *întreg* Pământul, întunecimile de Soare sunt destul de frecvente. În o perioadă de 18 ani 11 zile numită de Chaldeenii cei vechi *Saros*, sunt 70 de eclipse: 41 de Soare și 29 de Lună. Într-un an nu pot fi mai multe de șapte. Nici mai puține de două. Când sunt numai două apoi amândouă sunt eclipse *solare*.

Totuș când luăm în vedere teritoriul *unei țări*, ori al *unei țărișoare*, cum ar fi Transilvania, întunecimile de Lună sunt neasămănat mai dese decât cele de Soare. Cauza este, că întunecarea Lunei se vede de pe o suprafață enormă a Pământului; întunecarea Soarelui abia se proiectează pe o fâșie îngustă de 100–200 km.

Halley a calculat în 1715 că în Londra nu s-a văzut întunecime de Soare din 1140 până la 1715, va să zică 575 de ani în capăt.

Parisul nu a văzut întunecime totală de Soare din 22 Mai 1714. În 17 April 1912 va fi tocmai la limita totalității. Una, în adevăr totală, durând câteva minute, va vedea numai în 11 August 1999.

Spania e țara norocoasă, din care, în curs de 70 ani s-au văzut următoarele eclipse totale de Soare:

8 Iulie 1842, 18 Iulie 1860, 22 Decembre 1870, 28 Maiu 1900, 30 August 1905, — și va vedea aproape totală eclipsa din 17 April 1912. Adevărat că alta nu va mai vedea până în 27 Faur 2087 și 8 Decembre 2113!

În secolul acesta, vine încâtva rândul nostru, al Românilor, să luăm lecții analoge.

In 19 Iunie 1936 linia totalității va trece de pe Marea Mediterană peste Grecia, Constantinopol, Marea-Neagră, Rusia meridională până în Siberia de Nord.

Românii din Dobrogea și dela gura Dunării vor vedea 9 zecimi întunecate.

In 30 Iunie 1954: Canada—Oceanul-Atlantic—Suedia—Norvegia—Finlanda—Rusia—Azia.

Românii din Bucovina și Basarabia vor vedea 8 zecimi.

In 15 Faur 1961: Golful Biscaya—Francia—Italia de nord—Bosnia—Serbia—România—Basarabia—Rusia.

Din România se va vedea totală. De pe la Orăștie vom vedea 9 zecimi. Adeacă vom vedea, de vom trăi. Și am trăi, dacă am fi sănătoși și nu ar fi atâția ani la mijloc.

In 21 Maiu 1966: Africa de nord-vest—Mediterana Grecia—Constantinopol—Marea-Neagră—Rusia—Siberia.

Din Dobrogea 8 zecimi.

In 21 August 1974: Oceanul polar de Nord—Suedia Norvegia—Finlanda—Rusia—Azia.

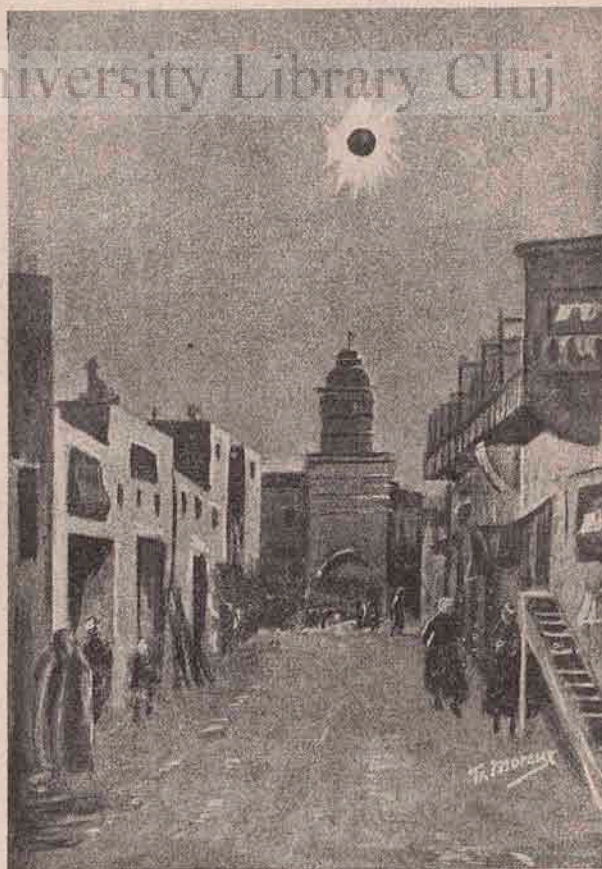
Din Bucovina și Basarabia 8 zecimi.

In 11 August 1999: Oceanul Atlantic—Francia—Austro-Ungaria—România—Marea-Neagră—Caucaz—Azia.

De pela noi aproape totală.

Dar unde vom fi în 1999?

Ars longa, vita brevis. Fiind dată scurtțimea vieții omenești, astronomii nu așteaptă fenomenul în liniștea observatoarelor. Academii de științe, societăți culturale, particulari avuți îi trimit în *expediții științifice*, anume în vederea observării totalității. Am văzut că *Jannsen*, în 1868 a mers în India. În 22 Decembre 1870, pentru eclipsa totală vizibilă din Algeria, plecase în balon din Parisul asediat de Prusieni. Încercare din cele mai cuatezate, dar reușită. Acest astronom a văzut cele mai multe eclipse solare totale. Tot el, deși fiind olog, a făcut mai multe ascensiuni pe *Mont-Blanc*, întemeind un observatoriu pe vârful acestui munte, cel mai înalt în toată Europa. Pentru eclipsa din 16 Aprilie 1893 s-au trimis expediții în Senegal, Africa. La una din aceste, condusă de astronomul *Deslandres* din Paris, s-a atașat și dl *Nicolae Coculescu*, astăzi profesor de astronomie la universitatea din București. Până acuma singurul Român, care a luat parte la expediții astronomice în țări depărtate.

Eclipsa totală de soare din 30 August 1905, văzută din Sfax, Algeria. Desemn de abatele-astronom frances Moreux

Pentru observarea eclipsei din 30 August 1905 s-au înșirat misiuni științifice americane, engleze, germane, franceze, spaniole, etc. mai ales în Spania și

Algeria. Singur milionarul american R. Barker a dăruit 100.000 dolari (500.000 franci) observatorului Lick din California în scopul de a se trimite 3 expediții: una în Labrador, a doua în Spania, a treia în Egipt, de-a lungul bresdei întunecate. O jumătate milion de franci, preparative de săptămâni, călătorii obositoare pe apă și pe uscat, pentru observații de 4 minute, cât durează totalitatea! Singură Franța a trimis vr-o 20 de expediții dintre cari amintesc pe alui:

Janssen, în Alcosèbre, Spania; Deslandres, în Burgos, Spania; Th. Moreux, în Sfax, Algeria; Flammarion, în Almazan, Spania.

Din monarhia noastră încă s-au dus mai mulți inși în Spania, atașați în expediții, ori ca simpli privitori. Iată ce impresii ne comunică un ziarist, care a urmărit fenomenul din orașelul spaniol Siguenza:

„La începutul eclipsei, ochiul liber n-a putut observa nimic deosebit. Numai cu ajutorul unei sticle colorate se putea vedea, cum globul solar se micșorează din ce în ce. De asemenea și termometrul a început să scadă. Lumina însă eră cam tot așa de intensivă.

În clipa însă, când Luna acoperise aproape de jumătate Soarele, s-a schimbat deodată sceneria. Soarele perduse splendoarea sa și în același timp începă parcă să se poticnească mersul naturii. Vedeam cum cântăreții cerului și rândunelele își căutau înspăimântate cuiburile, porumbii culcușurile, gănele cotețul și cum pisicile și câinii se ascundeau. Oile behăiau plângător. Căii deveniră neliniștiți și trebuiau ținuți bine, ca să n-o ia razna peste câmpuri. Numai măgarii, cari precum știm aparțin celor mai inteligente animale, nu arătau vreo deosebită emoțiune.

Într-aceea se făcū tot mai întunerec și secerea Soarelui tot mai îngustă. Un curent răcoros se ridică și un reflex de lumină plumburie învăli din ce în ce regiunea. Fețele oamenilor luară o culoare pală ca și când în momentul acela s-ar fi sculat din morminte. Chiar și cei mai blasați spectatori, cari veniseră în deplină conștiință, că asistă la un eveniment dictat de regulile neschimbăcioase ale naturii, nu se puteau subtrage unei emoțiuni oareșicare și nu unul dintre ei se va fi gândit în acest moment: ce s-ar alege oare din pământ și locuitorii săi, când nu s-ar mai reîntoarce lumina soarelui?...

Cu o supremă încordare priviam la marginea Soarelui, care se îngustase până ce devenise o dungă subțire, ca nu cumva să pierd din vedere momentul, în care trebuie să apară celebrele „boabe strălucitoare“ provocate, precum se susține, prin ultimele raze de lumină, ce se furișează la noi prin văile suprafeței Lunii. Acest fenomen miraculos l-am și observat, dar numai pentru o clipă. Într-aceea alergau peste pământ, ca în zbor, umbre „updulatoare“ curioase, a căror origine încă nu se cunoaște. Imediat după ivirea acestor „umbre zburătoare“ ne aflam în totalitatea eclipsei. Înfașurarea firmamentului în acest moment nu se poate descrie. Eră ceva feeric. În jurul globului negru al Lunii, se iviră ca limbi de foc nurași sclipitori aprinși, așa numitele „protuberanțe“, în timp ce razele luminoase ale „coroanei“ Soarelui se revărsau ca o aureolă argintie de sfânt, în marea eterului. Număroase stele ca: Venus și Mercur, Regulul și Arctur se iviră. Prefutindeni domniă o tăcere profundă; toți eram emoționați de spectacolul grandios și stăteam nemișcați...

Apoi se iviră din nou umbrele fantastice, cari alergau peste pământ una după alta ca niște mici nouri și... deodată sosi prima rază strălucitoare a globului

auriu solar, întâmpinată cu o bucurie de nedescris. „Bendito tea dios“! strigă în cor mulțimea. Cocoșii începură să cânte prin curți... aveam senzația, că zorile unei nouă zile se revărsă peste pământ“.

Trecând la fenomenologia eclipselor solare, deosebim:

1. *Întunecimi totale*, când Luna acopere tot discul solar; ceace se întâmplă numai în *aphel*, când Pământul e departe de Soare și mai des în *perigen*, când Luna e aproape de Pământ.

2. *Eclipse inelare*, în *perihel* respective în *apogen*, când sau Pământul e aproape de Soare sau Luna e departe de pământ.

Cauza acestora o vom pricepe mai lămurit din următoarele considerații.

Diametrul aparent al:

Soarelui, în perihel, face	. 32' 35", 16
" " aphel "	. 31 30 , 78
Lunii, " perigen "	. 33 50
" " apogen "	. 28 24

Din aceste date se pot ivi combinațiile cele mai variate. Maximul fenomenului are loc pentru coincidența *aphel* și *perigen*, când diametrul Lunii de 33' 50" acopere total diametrul Soarelui de 31' 31". Dar *apheliul*, sau *afeul*, are loc la începutul lui Iulie. De unde rezultă că eclipsele solare cele mai frumoase se întâmplă la perigeul din lunile Iunie-Iulie-August. Durata nu poate fi mai mare de 8 minute pentru un punct situat la ecuatorul Pământului și de 6 minute 15 secunde pentru un punct situat sub latitudinile noastre.

În coincidența *perihel* + *apogeu* discul Lunii de 28' 24" nu poate acoperi total discul solar de 32' 35" în diametru. Se naște o eclipsă *anuală sau inelară* de Soare. Cum Pământul trece prin *perihel*, sau *perileu*, la începutul lui Ghenar, rezultă că eclipsele inelare cele mai remarcabile se pot ivi la apogeu din Decembrie-Ghenar-Faur.

Mai de demult se zicea, că diametrul Lunii e mai mare decât al Soarelui și astfel eclipsele solare nu pot fi decât totale. Dar fapte reale și măsurări precise au dovedit greșala acestor păreri. Cea dintăiu eclipsă inelară observată s-a văzut din Italia în anul 1567.

3. Între aceste limite extreme se poate ivi cazul mai rar, în care o eclipsă e totală pentru unele locuri și inelară pentru altele. Acest caz se ivește când diametrul aparent al Lunii e aproape egal cu al Soarelui. Luna nu se află nicicând la aceeași distanță dela toate punctele suprafeței terestre. E mai aproape de punctele din față, decât de cele piezișe. Ceeace însemnează, că eclipsa va fi totală pentru localitățile, cari o văd pe la amiazi.

4. *Eclipse parțiale*. De o parte și de alta a liniei centrale merg fășii paralele, de unde încă se va vedea eclipsa, dar scăzând treptat cu depărtarea dela linie. Astronomii își cugetă diametrul solar împărțit în zece părți egale. De pe linia centrală se văd întunecate toate zece părțile, ceace se scrie, mai pe scurt, că eclipsa este de 1'0. Din bresdele paralele de pe de laturi se văd întunecate numai 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1, 0 din 10 părți ale diametrului solar. Fășile respective vor avea deci eclipse de 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1, 0 zecimi. Între ele sunt nenumărate nuanțe. Astfel eclipsa de 0'85 însemnează că 8 și jumătate din 10 părți ale diametrului solar sunt întunecate iar 1 și jumătate sunt libere. Fclipsa de 0'768 însemnează că 768 din 1000 părți ale diametrului solar sunt întunecate iar 232 libere. Și așa mai departe.

Cine nu a văzut, în zilele de vară, câteun nor răslet, alergându-și umbra peste dealuri și câmpii? Esact în același fel își aruncă umbra și întunecata Lună, în eclipsele solare. Dar umbra ei aleargă mai repede decât umbra norului. Apoi e mai lată și mai întunecată. Astronomii îi determină înainte calea ce va apuca, pe suprafața Pământului. Pentru a scoate în evidență deplină condițiile generale, le reprezintă pe câte o hartă polară.

Pentru publicul cel mare atât eclipsele solare, cât și cele lunare pot constitui probe evidente despre esactitatea observațiilor și calculelor astronomice.

Eclipsa din 17 Aprilie 1912

e una din acele rare, în cari întunecimea se vede totală din unele părți ale bresdei centrale și inelară din alte părți. În Aprilie, Luna va trece prin punctul cel mai depărtat de Pământ (apogeu) în 9 și prin cel mai apropiat (perigeu) în 22. În 17 va fi mai apropiată de perigeu decât de apogeu. Tot în 17, diametrul aparent al Soarelui face 31'51" — al Lunei face 31'26.6" în raport cu centrul Pământului. Rezultă dar, că de pe suprafața acestuia, cele două discuri se vor acoperi pentru punctele de unde se va vedea eclipsa pe la amiazi. Pentru celelalte puncte piezișe, de unde eclipsa se va vedea înainte de amiazi, ori după amiazi: periferia discului solar va debordă periferia discului lunar, dându-ne eclipsă inelară.

Geograficește, linia centrală a întunecimii începe din Venezuela Americii-de-Sud trecând peste Guyana engleză și Oceanul Atlantic. Până aici e inelară. Strătae colțul nord-vestic al Spaniei, devenind totală, trece peste golful Gascogniei, abondează coasta Franciei pe la Salbes d'Olonne și trece prin apropierea Parisului către Belgia. Pe la Liège iarăș devine inelară, trece prin partea de nord a Germaniei și Rusiei până în Siberia, unde se termină. Adecă se termină în felul, că aici apune Soarele pe când începe eclipsa. În Vene-

zuela răsare Soarele pe când se termină eclipsa. Umbra aleargă deci o distanță sdravănă din Venezuela până în Siberia! Din Venezuela pleacă la 9^h 3^m înainte de amiazi (timp de Paris) și în Siberia ajunge la 2^h 24^m după amiazi, când își isprăvește cursa. Luțeala cu care sboară face vr-o 500 metri pe secundă, ca a unui glonte de tun.

*

Evident, că noi suntem departe de linia centrală. Și cum nu avem Academii de științe, nici societăți culturale bogate, nici mecenați iubitori de știință, ca miliardarii americani, nu ne vom atașa la expediții științifice în zona totalității. Vom observa fiecare de acasă, dacă norii capricioși de Aprilie nu vor trage dungă peste socoteală. Pentru jurul Oraștiei vom avea eclipsă de 0.7. Cu alte cuvinte, din zece părți ale diametrului solar, 7 vor fi întunecate. Fenomenul nu va fi extraordinar, dar destul de interesant.

Pentru observația cu ochii, avem trebuință de o sticlă afumată.

Imaginea o putem proiecta pe o foaie de hârtie, pe o cartă de vizită străpunsă cu un ac.

Fericiții muritori, cari au ochiane provăzute cu bonete de sticlă neagră, pot face următoarele observații: Însemnarea timpului de contact.

Oculația petelor și făcliilor solare prin discul întunecat al Lunei.

Dunga strălucitoare dela marginea concavă a segmentului solar. Forma acestui segment.

Apoi, fiecare își poate însemna:

Aspectul umbrelor în decursul întunecimii.

Schimbarea luminei de peste zi.

Coloarea atmosferei și a norilor.

Efectul asupra animalelor.

Să ne însemnăm toate, dacă norii ne vor da pace. Fenomenul se va vedea între orele 1—3 d. a.

Încercările poetice ale lui Iustin Popfiu.

Iustin Popfiu, „teolog din Viena“, la 1861 îndrăznește să trimiță în „țară“, lui G. Sion, „o colecțiune de versuri eșite din fabrica Musei“. Nu este de mică însemnătate de a aminti împrejurările și limba în care erau scrise.

El le trimitea cu două scopuri: întâiu pentru a le publica, al doilea pentru a-i ști „opiniunea“ lui Sion asupra lor. Acesta se grăbi a-i răspunde tânărului teolog, la ambele scopuri, la cel dintâiu cu publicarea a trei poezii, la cel de-al doilea cu unele sfaturi cari se pare că găsiră răsunet în sufletul lui Popfiu. Sion, fu îngăduitor cu noul începător, dar mai ales, el îi ținu în seamă și originea locului de naștere, ca unuia de „dincolo“ de Carpați, unde suntem numai Români^{*)}. Și Sion, pre-văzând că-i cetește revista, — „dta,

după cum văz citești „Revista Carpaților“ — își luă sarcina de a-și da părerea asupra începuturilor lui Popfiu, dar tot deodată, „sarcină supărătoare“, pentru că, „ca și Alceste al lui Moliere, sunt din natura mea foarte franc, și am un gust foarte dificil de împăcat, mai ales cu versurile“. Fiindcă, el, căută în poezie, mai întâi „fondul, adecă poezia în sine, pe urmă forma; apoi maniera espresiunii, adecă stilul și limba; și mai apoi arta, adecă armonia, metrul și rima“. Lui Sion, după cât se vede, om înaintat cu cunoștiința asupra poeziei în comparație cu contemporanii săi, nu-i plăcu „epitetele“ ce dau „Austriacii“ Episcopilor lor, cari, în Principate, provocau răsete. Tânărul Popfiu, îi trimisese directorului „Rev. Carpaților“, niște „Tonuri intime“, adresate domnului Episcop dela Oradea-mare. Acestui Episcop, teologul îi spusese printre altele, „Excelență, baroane, Cavaleriu, de strălucit ordin al S. Ștefan“, titluri profane, ce nu-i plăcură de fel lui Sion. Și el nu-și ascunse părerea, ci,

și-o publică în revista ce conducea, ca epistolă deschisă. Ba mai mult: nu-și ascunse nici păreri ca acestea ce puteau descuraja pe începător: „dacă le-am cetit n-am rămas nici cu un simțământ nou în inimă, nici cu o frasă de model în gură, nici cu o idee mai mult în minte“. Dar ele fură bine venite, căci cum s-a văzut, noul poet își corectă greșelele (cf. *Poezie și Proză*, Oradea-Mare, 1870).

Însă, cu toate nemulțumirile care și-le făcuse, cetind colecțiunea de poezii primită la redacție, Sion, cum am spus, fu îngăduitor cu tânărul Popfiu, și-i publică în revista ce redactă, trei poezii: *Ștefan-cel-Mare și mama lui*, *Cătră Românii din Ungaria*, și *Cătră Ardeal*. Așa dar, ne vom opri asupra lor, lăsând comentările lui G. Sion, de-o parte.

Limba în care sunt scrise câteș-trei, numai limbă literară nu este: o frază silită, o latinizare a cuvintelor iarăș silită, ca:

De candu Ștefanu eroul pămentu ni-a castigatu, etc... Și aici Sion își

*) *Revista Carpaților*, An. II. 15 Novemb. 1861, p. 596.

concentră și mai mult observațiile: „Socot că e destul a zice că nu e românește; românul are cugetarea limpede, și espresiunea clară și concisă“.

La versuri ca acestea:

Nece acuma voesci se 'nceti Pierida fetiora! – Sion răspunde: „O! voi abusați prea tare de biata limbă, voind să arătați că sunteți prea învățați, că știți latinește, uitați că limba poporului nostru este o limbă atât de frumoasă și armonioasă, încât nu are nevoie de atâtea neologisme fără măsură“. Și mai departe, observă îndrumătorul tânărului Popfiu – observație care se referă și la ceilalți Ardeleni: „Voiți numai decât să formați o limbă erudită, sau aristocratică, care să n-o mai înțeleagă poporul“.

Într-adevăr noul începător, preferă *cente* în loc de sute; *pamentu* în loc de pământul; *bravinea* în loc de bravură; *resunu* în loc de răsunet; *coruna* în loc de coroana; *schiaavu* în loc de sclav; *flacarante* în loc de înfocată; *asboară* în loc de sboară, etc... etc...

Această limbă o cunoșteă, sau mai curând am presupune, vroiă s-o practice un începător în poezie, de peste munți, student teolog de Viena.

Ca fond, cele trei poezii, sunt inspirate după alți poeți, fie din cele două Principate, fie din patria lui Popfiu, din Ardeal. Cea dintâiu, „Ștefan cel Mare și mama lui“, după cum se vede chiar după titlu, e influențată *direct* din cunoscuta „Mama lui Ștefan cel Mare“ a lui Bolintineanu. Ca și acesta, Popfiu, pune în baladă îndemnul mamei lui Ștefan de a se duce înapoi, de unde vine bățut, chiar cu pierderea vieții. Tânărul student, va fi cetit poetul muntean, în două feluri: sau în colecția de poezii dela 1847 pe care Bolintineanu ș-o tipărise la „Asociația

Literară“^{*)}, care cuprinde și această baladă, sau în cea dela 1855^{**)}. Tânărul student, va fi avut cunoștință de balada istorică a poetului din Bolintin, și pe-o cale și mai directă: prin „Foia“ dela Brașov, unde cântărețul Orientalelor, tipărise încă dela 1846–7, „Ruinele cetății lui Tepeș“.

Și nu este de condamnat procedeul studentului teolog! Căci pe când Bolintineanu va fi cetit paginile lui Florian Aaron, sau literatura istorică din „Propășirea“ și „Magazinul istoric“^{***)} – Popfiu, se va fi mulțumit, ca unul căruia nu-i stăteă la îndemână această literatură istorică din Principate, să imprumute ideea baladei. Și numai ideea. Căci Iustin Popfiu, nici cum ca Bolintineanu, înainte de a intra în subiect, trebuie să pomenească de „Roma“, fapt care la poezii din Principate, nu prea se întâlnește. „Pe cele timpuri brave“ de pildă, începe:

„Roman'a, fiic'a Romei
mai bine-atunci voi'a,
Se-și veda fiulu dulce
ca brav a sânger'a

În lupta pentru gîntea,
și-alu patriei amor,
Decât se vadă 'n clește
străbunulu seu poporu!“

„Erea o noapte lină“, când „pre domn'a brava înse somnu linu nu a coprins“, căci, ea se gîndeă la fiul său dăș în bătălie, pe care-l vedeă „brav maiestos“, „purtând otielu 'n mână ca tigru furios“. Și deodată, afară se aude glasul lui Ștefan:

Oh mama! scumpa mamă!
eu sum Ștefanulu tău,
Oh lasame în casa
te rog pe D-dieu!

Mama se încruntă, și, ca și la Bolintineanu, îl trimite înapoi, „să

*) N. Iorga, *Istoria Literaturii Române*, II, p. 187 și urm.

**) *Poeziile vechi și nouă* ale lui Dum. Bolintineanu. Balada se află la pg. 83–85.

***) N. Iorga, *C. c.*, pag. 188–9.

vină cu mărire, să mori bravi în războiu!“

Celelalte două poezii, acelaș fond îl exprimă. Pe-alocurea, se găsesc și versuri frumoase, ca acestea adresate Ardealului:

Arată dar la lume,
că sânul tău nutrește
Fii demni de un ferice,
de-un dulce viitor!

Dar acel care în niște începuturi care găseau un judecător și un primitor, în „țară“, dădea versuri ca acestea:

Sus dar la lupta legei!
Români din Satumare,
Ardeal și din Bihor!
Respingeți cu virtute
cercările 'nfernale,
Țintite-a contopire
acest străvechiu popor! –

acel care făcea astfel de versuri în niște începuturi, va trebui ca mai târziu să-și aibă un loc de frunte în *Poezia și Proza din Ardeal*.

Radu S. Dragnea.

O O O

Scrisori dela Redacție

MANUSCRISELE NU SE ÎNAPOIAZĂ

Subcastro. Le-am predat „Foi Interesante“, care va publică una din ele.

Mai multora. Ni se trimit multe poezii, dar nu putem răspunde separat la fiecare. Cei ce nu primesc răspuns, e semn, că poeziile lor nu le putem publică. Unii ne cer să le trimitem înapoi, dar asta nu se poate, fiindcă nu putem spesă cu corespondență de natura aceasta și fiindcă n'avem vreme și pentru asta.

Dr. S. S. Traducerea am primit-o. Nu promitem cu siguranță, dar dacă dispunem odată de loc mult, vom publică-o. Dacă ne dai voie, la vremea sa vom tipări-o și în broșură. Mulțumite.

Dnei M. M. La caz, că vom primi din mai multe părți răspuns la chestia aceasta, îi vom da loc. Până acum n-am primit, decât răspunsul DV.

I. Magdu. Am primit cor. 350. Monoloagele le-am trimis.

GHICITURI

Ghicitura ilustrată din numărul trecut al revistei au deslegat-o corect 52 de inși.

Premiul s-a sortat următorilor: *Irina Herzegh*, Săcărâmb; *N. R. Stănilă*, Cohalm; *Aurelia Papiu Pop*, Kékeșujfalău.

Deslegarea e:

Apa trece petrele rămân.

Deslegarea Ghicirii din numărul acesta să ni se comunice până în 3 Apriln. Deslegările sosite după asta nu le putem lua în samă.

I.

de *E. Lupea*.

Optsprezece studenți s-au pus la petrecanie într-o crjimă, primind între ei și pe crijmar. Când a fost la

plată, studenții au făcut crijmarului propunerea, ca să numere tot câte șapte și pe cine cade numărul 7 să meargă acasă, iar cel-ce va rămâne pe urmă să plătească întreagă cheltuiala. Stăpânul s-a învoit la asta, crezând că și pe el va cădea numărul 7 și astfel nu va rămâne cel din urmă.

Studenții însă așa au început numărarea, încât numărul 7 a căzut pe fiecare dintre ei numai, și pe crijmar nu.

De unde s-a început numărarea?

La masă au fost așezați cum se vede alături.

Cei cu † sunt studenții iar cu □ e crijmarul.

1 2 3 4 5 6 7 8

† † † † † † † †

□

† † † † † † † †
18 17 16 15 14 13 12 11